Хората не трябва да бъдат роби на технологиите

Изкуственият интелект няма нито етика, нито емоционалност, казва проф. Руслан Митков от Университета на Улвърхамптън, Великобритания

Проф. Руслан Митков е роден в Пловдив. Получава магистърска степен по математическа кибернетика от Хумболтовия университет в Берлин и докторска степен от Техническия университет в Дрезден. От 1995 г. е професор по компютърна лингвистика и инженерство на естествените езици в Университета на Улвърхамптън, Великобритания. Проф. Митков е изпълнителен редактор на водещото списание Natural Language Processing на Cambridge University Press, редактор на серия книги по обработка на естествени езици на издателство „Джон Бенджамин“ и консултант редактор в Oxford University Press. Проф. Митков е доктор хонорис кауза на три университета. Той взе участие в Седмата международна конференция „Компютърна лингвистика в България“, организирана от Института за български език на БАН, където е поканен да изнесе лекция на тема „Как AI променя начина, по който работим с езика“ – за развитието на обработката на естествения език в ерата на изкуствения интелект.

Зина СОКОЛОВА

Преди да постигне всички тези титли и да получи покани за работа от толкова много места, Руслан Митков е първенец на олимпиади по математика в България. Работи известно време и в Института по математика на БАН.

„Аз бях този, който създаде извънкласната дейност и олимпиадите по математическа и компютърна лингвистика и ги ръководех до края на 90-те години – подчертава проф. Митков. – През 1983 г. отидох отново в Германия. Там защитих дисертация и вече през 1990 г. реално напуснах България.“

Проф. Митков работи във Франция, в Южна Корея, Канада. Но след като през 1995 г. получава покана от Англия, отива да работи и живее там. Става директор на много известен научен институт по компютърна лингвистика в Университета в Улвърхамптън, където са идвали много българи и са завършвали под негово ръководство. През последните години се мести в Ланкастър, където е един от топ десет английски университети. От една година е и изтъкнат професор и в Аликанте, Испания.

„Сега работя реално на две места – в Университета в Аликанте и в Ланкастър, като целта ми е след няколко месеца да напусна Ланкастър и да остана само в Аликанте – казва проф. Митков. – Години наред работя в областта на автоматичната обработка на езикови данни. На английски се казва обработка на естествен език, което е почти синоним на компютърна лингвистика. Но и не съвсем, защото реално обработката на естествен език е малко по-приложна дейност, а компютърната лингвистика – по-теоретична.“

Методът се прилага при обработката на естествен език и ученият дава следния пример. Години наред той работи с американската организация National Board of Medical Examiners, която дава разрешително за работа на лекари, за което те са подложени на изпит с тестове, автоматично генерирани с методите на Митков. Тогава още ги няма големите езикови модели и проф. Митков създава система, която автоматично чете учебници по медицина и генерира тестове за изпити.

Проф. Митков е участвал и в много европейски проекти. Гордее се, че със своите изследвания може да помага на хората в нужда. Убеден е, че науката е наука тогава, когато може да се прилага в реалния живот. Той е първият, който създава програма и инструменти, използвайки обработката на естествен език, която да даде възможности на хората с аутизъм да четат и разбират по-лесно.

„Имахме един голям европейски проект, наречен FIRST (A Flexible Interactive Reading Support Tool) и аз бях негов ръководител – разказва ученият. – И това е още един пример, когато науката е в помощ на тези, които имат нужда. Според мен тя помага на хората да работят по-ефикасно.“

Ученият работи в областта на преводната технология, машинния превод, както и в сферата на това, което се нарича памет за преводи – база данни, която съхранява вече преведени изречения, абзаци или текстови сегменти, така че да могат да се използват повторно в бъдещи проектодигитални бази данни. Според него най-важното е да се правят неща, които имат приложение.

„Макар че съм създал разни методологии, нямаше да бъда доволен, ако те не се внедряваха в практиката – категоричен е ученият. – Те не са за украса. Моята дейност е свързана с изкуствен интелект и в частност – с автоматичната обработка на информация.“

Проф. Митков е ръководил и европейски проект, наречен QALL-ME, за създаване на система, която разбира зададените ѝ въпроси и им отговаря точно. Не е като Google да връща много документи. Екипът не комерсиализира системата и след няколко години Apple, на свой ред, комерсиализира методология, подобна на тази, разработена от професора и неговия екип, и произвежда Siri, която в момента съществува. Това е интелигентният гласов асистент и чатбот, който помага на хората да управляват устройството и да изпълняват ежедневни задачи чрез гласови или текстови команди.

„Това е реално нещо, което сме направили преди това, и много от основите/методите на програми като ChatGPT сме разработвали с мои колеги, които са създали фундаментите на технологията за обработка на естествен език – подчертава ученият. – Така че за всичко това се иска работа от много хора. Един човек сам не може да създаде такива сложни конструкции. Върху тях работят екипи по цял свят, които правят неща и ги подобряват непрекъснато. И всичко е свързано с обработката на езика.“

А доколко основателни са страховете на хората? Проф. Митков признава, че никога не би нарекъл това страх. Основателна или неоснователна е паниката. И затова човек не трябва да се паникьосва. Трябва да се научим как се работи с тези инструменти, с тези програми и да ги използваме за общи цели. С всяка технологична революция много работни места изчезват и се отварят други. В момента проучванията по цял свят сочат, че най-защитени засега са учители, преподаватели и лекари. Смята се, че няма да бъдат заместени скоро. Но дори адвокатите се притесняват, макар че те в момента могат да използват тези инструменти. Ученият дава пример със свой докторант, който разработва програма, която ще помага на съдиите да намират правилното решение въз основа на много други прецеденти.

Притесняват се и преводачите. Там положението също е тежко, защото с изкуствен интелект се превежда много добре. Днес вече масово издателствата пускат книгите на машинен преводач и едва след това ги дават на преводач само да ги коригират. Единственото нещо, което остава като непревзета крепост, е литературният превод.

Основната разлика между досегашната машинна обработка на естествен език и същия процес в ерата на ИИ са езиковите модели, казва ученият. Въз основа на тях се развива и т.нар. deep learning – дълбоко обучение, както и large language model – големите езикови модели. Но те успяват заради това, че има натрупани страшно много данни.

„Двете основни неща, които направиха революция, бяха многото данни, от една страна, и много мощните компютърни ресурси, от друга – обяснява проф. Митков. – Езиковите модели са пример за изкуствен интелект, но изкуственият интелект е по-общо понятие. Той не включва само език. Има и роботика, която не е базирана задължително на езикова основа. Тя може да е базирана на движение на модели, на хора, не само на говорене и писане. Обработката на езикова информация, което се нарича компютърна лингвистика, е основна част от изкуствения интелект, но не е единствената.

А кои човешки качества ще бъдат най-ценени в свят, доминиран от изкуствен интелект? „Бих казал етиката – отговаря ученият. – Етиката е най-важното, защото трябва да използваме тези модели етично. Не трябва да злоупотребяваме с тях. Друго качество е човешката емоционалност. Тази интелигентност, която се нарича емоционална, която машините още не притежават. И по принцип човешките взаимоотношения, общуването, тези ценности, които – дали са религия, дали са любов, това са човешки ценности. Съмнявам се, че машината ще ни замени, макар че дори в Китай сега са се побъркали на тая тема и създават робот, в който човек да се влюби. Това е прекалено според мен.“

Ученият е категоричен, че изкуственият интелект става все по-добър, и затова се страхува, че в много дейности човекът няма да може да се състезава с изкуствения интелект. Но за него е важно изкуственият интелект да се разглежда като подпомагащо средство, а не като заместител.

Тук има и един много важен етически проблем. Трябва да има контрол как се използва изкуственият интелект, защото един експерт може да каже „Аз това не го знам“, докато машината няма да го каже.

Колкото до опасността децата да останат напълно неграмотни заради това, че използват изкуствен интелект, ученият е категоричен – ще има опасност, ако хората разчитат само на изкуствения интелект. Иначе, ако мислят самостоятелно и го използват само като инструмент за по-ефикасна продуктивност, тогава няма проблем. Много е важно някой да може да води учениците и да им казва „Използвайте го там, но невинаги“. Просто хората не трябва да бъдат роби на изкуствения интелект и не трябва да се опитват всичко да правят с него. Макар че за мързеливите това е много лесно и изкушаващо.

Колкото до развитието на изкуствения интелект, никой не е в състояние да предвиди какво ще стане. Както никой не предвиди, че ще се появят интернет, мобилният телефон. В своята лекция на форума в София ученият подчерта, че на хората не им е съдено да предвиждат бъдещето. Въпреки това той се опита да покаже как ще се развива изкуственият интелект и какво предстои. Лекцията му завършва и с песимистична, и с оптимистична нота – все още хората са по-високи от изкуствения интелект. Но ученият предупреждава, че не знаем докога ще продължи това, защото нещата се развиват много бързо.